

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

МІЛАШ ВІКТОРІЯ СЕРГІЙВНА

докторка юридичних наук, професорка, доцентка
кафедри господарського права Національного юри-
дичного університету імені Ярослава Мудрого
ORCID 0000-0001-5980-8184

УДК 346.3:346.26

DOI 10.37772/2518-1718-2026-1(53)-1

СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПАРТНЕРСТВО ТА ІНШІ ФОРМИ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ДОГОВІРНО-ПРАВОВІ ПІДВАЛИНИ

Наукова робота присвячена важливим аспектам правового регулювання спільної діяльності, партнерства та інших форм співробітництва у сфері господарювання. Стаття є оглядовою, її метою є висвітлення та аналізування поняття «співробітництво», його найбільш поширених у господарському обороті форм та договірних конструкцій, що їх опосередковують. Наголошено на відсутності системної законодавчої моделі договірно-правового забезпечення співробітництва у сфері господарювання, що негативно позначається на рівні правової визначеності та передбачуваності регулювання відповідних договірних відносин, стабільності договірної практики в цілому. Критеріями розмежування форм співробітництва в господарській царині визначено: характер та тривалість взаємодії між його учасниками; мету співробітництва та спосіб координації дій в його межах; наявність та правовий режим внесків; форма вияву результатів співробітництва; характер розподілу ризиків, функцій і відповідальності між учасниками співробітництва. Визначається необхідність доктринального осмислення конструкцій «приватне партнерство», «колаборація» та ін., а також уточнення їх місця в системі форм співробітництва у сфері господарювання. Зроблено висновок про необхідність подальшого розвитку господарсько-договірного забезпечення співробітництва, заснованого на різних договірних моделях. Окрему увагу приділено предметній складовій засновницького договору, договору простого товариства, договору про спільну діяльність, генерального договору, договору про партнерство, договору про колаборацію.

Ключові слова: співробітництво, спільна діяльність, партнерство, колаборація, засновницький договір, договір простого товариства, договір про спільну діяльність, генеральний договір, договір про партнерство (приватне партнерство, публічно-приватне партнерство).

Постановка проблеми. В умовах трансформації економічних процесів, ускладнення ринкового середовища та посилення кризових факторів в економічній системі України, особливого значення у сфері господарювання набуває співробітництво. Останнє відображає складну систему майнових, організаційних, у тому числі організаційно-управлінських зв'язків між учасниками господарських відносин. Багатомірність поняття «співробітництва» зумовлює необхідність розмежування його форм та дотичних до регулювання договірних конструкцій. Як на законодавчому, так й на теоретичному рівнях не сформовано цілісного підходу до загального поняття співробітництва у сфері господарювання та системи його договірно-правового забезпечення, що зумов-

лює необхідність їх доктринального осмислення. Більшість досліджень зосереджує увагу на окремих формах взаємодії учасників господарських відносин (як-то: спільна діяльність, виробнича кооперація, об'єднання юридичних осіб, у тому числі кластерні об'єднання, публічно-приватне партнерство та ін.), тоді як загальний феномен «співробітництво» залишається поза межами теоретичної концептуалізації. Особливої актуальності форми та договірні засади співробітництва в господарській царині набувають у зв'язку із розвитком нових форматів господарювання, реалізацією різного рівня та значення проєктів (господарсько-інфраструктурних, господарсько-управлінських, інноваційних та / або інвестиційних тощо), заснованих на поєднанні різних видів ресур-

сів, різних моделей розподілу ризиків та відповідальності суб'єктів взаємодії тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим аспектам правового регулювання спільної діяльності та її договірної забезпечення присвячено наукові праці низки вітчизняних вчених – правників, серед яких варто відзначити: О. Є. Блажівську, М. Р. Гарібадзе, В. К. Гуцуляка, Ю. А. Дмитрієву, В. М. Коссака, І. І. Килимник, О. А. Підпригору, С. Ю. Погуляєва, В. В. Резнікову, О. Є. Харитонову, К. В. Шаперенкова, Г. В. Юровську, Ю. М. Юркевича та інших. Водночас загальні питання співробітництва та розмежування його форм у сфері господарювання, як необхідного підґрунтя спеціалізації договірних конструкцій, дотичних до їх упорядкування, залишаються недостатньо опрацьованими. Саме тому **метою даної статті** є аналіз правової природи різних форм співробітництва у сфері господарювання, характеру їх співвідношення, а також відповідних договірних моделей їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Сучасний розвиток господарських відносин зумовлює переосмислення традиційних форм організації господарської діяльності. За цих умов співробітництво набуває значення універсального механізму реалізації господарських інтересів, що потребує належного правового регулювання. У сфері господарювання поняття «співробітництво», «спільна діяльність», «партнерство» не є тотожним, оскільки відображають різні рівні взаємодії учасників господарських відносин. Найширшим за обсягом (змістовним наповненням) є поняття «співробітництво», яким може позначатися як стійка, так й епізодична (ситуативна) взаємодія, формалізованого чи неформалізованого характеру, що має ширшу сферу застосування (економічне, організаційне, управлінське, наукове, культурне співробітництво тощо).

Однією з поширених форм співробітництва є спільна діяльність, у межах якої взаємоузгоджені дії її суб'єктів спрямовано на досягнення спільного для них результату (спільної мети). До основних ознак спільної діяльності зазвичай відносять: наявність спільної мотивації та спільної мети її учасників; координація дій та зусиль учасників, їх спрямованість на настання спільного результату; виникнення взаємозв'язку та взаємозалежності між учасниками такої діяльності; розподіл процесу спільної діяльності на окремі, функціонально пов'язані між собою, правочини та інші дії її учасників. В. В. Резнікова характеризує спільну діяльність як економіко-правове явище, яке передбачає обов'язкову наявність у її суб'єктів спільних економічних потреб, спільного економічного інтересу, господарського ризику, прямих господарських зв'язків та самофінансування методом господарського (комерційного) розрахунку

[1; с. 14]. М. Р. Гарібадзе репрезентує спільну діяльність як спільне господарювання, засноване на об'єднанні вкладів учасників (у вигляді простого товариства) чи без такого об'єднання (на основі договору про спільну діяльність) [2; с. 64]. Проте, спільна діяльність може здійснюватися у різних сферах та за різними напрямками, як-то: науково-дослідна діяльність щодо проведення спільних досліджень (наприклад, спільна археологічна експедиція університетів) або діяльність, пов'язана з організацією спільних освітніх проєктів закладами освіти, навчальними центрами та ін. (приміром, спільне проведення безкоштовних майстер-класів); спільна благодійна діяльність громадських організацій та \ або фізичних осіб щодо збору гуманітарної допомоги та інших соціальних ініціатив (наприклад, спільне будівництво захисних споруд від зброї масового ураження); спільна організація мистецьких заходів, виставок або фестивалів з метою популяризації культури; спільна діяльність релігійних громад для організації богослужінь, духовної освіти або релігійних свят без наміру отримати прибуток; спільна діяльність у сфері господарювання тощо. При цьому, варто звернути увагу на *характер співвідношення понять «спільна діяльність у сфері господарювання» та «спільна господарська діяльність»*. Так, спільна діяльність у господарській царині може передбачати як спільне провадження певного виду господарської діяльності, так й здійснення спільних дій її учасників поза межами безпосереднього провадження такої діяльності, але з метою досягнення спільного для них результату (наприклад, заснування господарського товариства чи об'єднання юридичних осіб та ін.). У цій сфері суб'єктами спільної діяльності можуть бути будь-які учасники господарського обороту (не тільки суб'єкти господарювання), які взаємодіють з метою організації, управління та / або здійснення господарської діяльності відповідно до встановлених чинним законодавством режимних вимог.

Спільна діяльність може здійснюватися як на договірних, так й на позадоговірних (неформальних) засадах. Укладення договору вбачається необхідним за умови, що спільна діяльність потребує: чіткої координації дій її учасників; розподілу між ними обов'язків і витрат, окреслення меж відповідальності; у низці випадків – формування спільної ресурсної бази (об'єднання ресурсів) для її провадження; взаємного звітування чи надання звітності до органів державної влади (наприклад, у разі отримання грантів, засобів державної підтримки для її провадження) тощо. На думку, О. Є. Блажівської критеріями класифікації договорів про спільну діяльність є: 1) наявність або відсутність у їх сторін обов'язку внесення вкладів (договори про здійснення спільної діяльності або з об'єднанням вкладів (просте товариство), або

без об'єднання вкладів); 2) характер мети, для досягнення якої укладається договір про спільну діяльність (договори про спільну діяльність з метою отримання прибутку або з метою досягнення соціальних ефектів); 3) кількість учасників договору про спільну діяльність (двосторонні та багатосторонні договори про спільну діяльність) [3, с. 10]. Більш інформативною та практично значущою, на переконання В. К. Гуцуляка, є класифікація договорів про спільну діяльність з урахуванням специфічності сфери їх застосування (договір про спільну діяльність у сфері інвестування в будівництво; договір про спільну діяльність у сфері державно-приватного партнерства; договір про спільну діяльність у сфері інноваційної діяльності тощо). В обґрунтування своєї позиції дослідник звертає увагу на наявність спеціальних нормативно-правових актів, що містять положення про використання договорів про спільну діяльність з метою забезпечення договірного регулювання відносин у тій чи іншій сфері, кожній з яких притаманна своя специфіка [4; с. 20–21].

Однією з договірних конструкцій, що опосередковує спільну діяльність, є засновницький договір (договір про створення товариства), що встановлює для його сторін однотипні права та обов'язки, спрямовані на досягнення їх спільної мети – створення (заснування) господарського товариства. Відповідно до ч. 2 ст. 88 ЦК України у засновницькому договорі (договорі про створення товариства) визначаються обов'язки учасників створити товариство, порядок їхньої спільної діяльності щодо його створення, умови передання учасниками майна товариству, якщо додаткові вимоги щодо змісту засновницького договору не встановлені законодавством [5; Ст. 356]. Так, згідно до ч. 3 ст. 10 ЗУ «Про акціонерні товариства» якщо засновників акціонерного товариства два і більше, вони можуть укласти засновницький договір, що буде визначати: порядок провадження спільної діяльності щодо заснування товариства, кількість, тип і клас акцій, що підлягають придбанню кожним засновником, номінальну вартість і вартість придбання акцій, строк і форму оплати вартості акцій [6; Ст. 81]. За ч. 2 ст. 10 ЗУ «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», якщо товариство створюється кількома особами, останні у разі необхідності можуть укласти договір про створення товариства, що буде встановлювати: порядок його заснування товариства, умови здійснення спільної діяльності щодо створення, розмір статутного капіталу, частку у статутному капіталі кожного з учасників, строки та порядок внесення вкладів та інші умови [7; Ст. 69]. Засновницький договір як установчий документ для повного та командитного товариств, окрім спільної діяльності засновників, визначає правовий статус самого товариства, у тому

числі встановлює порядок управління його діяльністю, механізм розподілу прибутків і збитків, порядок вибуття та входження нових учасників, інші умови діяльності товариства, а також порядок його реорганізації, ліквідації тощо.

Поширеною договірною конструкцією, що опосередковує спільну діяльність, є однойменний договір про спільну діяльність, загальні положення про який містить глава 77 ЦК України. Метою такого договору є досягнення спільної мети учасників цієї діяльності шляхом об'єднання їх зусиль, а в низі випадків і внесків (просте товариство), без створення юридичної особи. До договору про спільну підприємницьку діяльність застосовуються загальні положення про спільну діяльність § 1 Глави 77 ЦК України та положення § 2 Глави 77 ЦК України, що визначають особливості договору простого товариства. Згідно до ст. 1130 ЦК України за домовленістю сторін, якщо інше не встановлено законом про окремі види спільної діяльності, умови договору про спільну діяльність визначають порядок координації спільних дій учасників або ведення їхніх спільних справ, правовий режим майна, виділеного для спільної діяльності, порядок покриття витрат, збитків та розподілу результатів спільних дій та інші умови [5; Ст. 356]. Для регулювання окремих форм співробітництва законодавець безпосередньо обирає саме договір про спільну діяльність, наприклад, під час співробітництва у межах технологічного парку. Останній законодавцем репрезентовано як юридичну особу або групу юридичних осіб, що діють відповідно до договору про спільну діяльність, без створення юридичної особи та без об'єднання вкладів, з метою створення організаційних засад виконання проектів технологічних парків з виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та забезпечення промислового випуску конкурентоспроможної на світовому ринку продукції [8; Ст. 182].

До ознак договору про спільну діяльність В. В. Резнікова зараховує: особливий предмет та мету договору; можливість поєднання не лише приватних, а й публічних інтересів; обмежений суб'єктний склад; спеціальне нормативно-правове регулювання; ускладнену процедуру укладення; тривалий характер дії; наявність особливих, властивих саме йому договірних умов [9, с. 39]. У контексті ознак такого договору, М. Р. Гарібадзе, особливу увагу звертає на його суб'єктний склад, у межах якого виділяє суб'єкта-оператора та суб'єктів-учасників [2, с. 66–67]. У межах спільної діяльності від імені «спільноти», як правило, діє один із учасників (оператор спільної діяльності), який уповноважений на ведення спільних справ іншими учасниками, та має бути платником податку на прибуток на

вимогу податкового законодавство [10; с. 13]. Саме суб'єкт-оператор веде безпосереднє управління спільною діяльністю, організовує відокремлену систему бухгалтерського обліку та звітності спільної діяльності, та приймає активну участь у її здійсненні, тоді як участь суб'єктів-учасників може бути не тільки активною, але й пасивною (приміром, може обмежуватися виключно внесками та участю у розподілі збитків та прибутків від спільної діяльності) [11, с. 71]. ЗУ «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» таким оператором фактично визначає керівний орган технологічного парку, який від імені інших учасників спільної діяльності відкриває спеціальний рахунок технологічного парку, здійснює функції поточного керівництва його діяльністю, підготовки звітів про його діяльність, представлення інтересів його учасників в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, укладання згідно до законодавства договорів від імені технологічного парку, та інші функції відповідно до договору [8; Ст. 182].

За договором простого товариства учасники спільної діяльності беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети (ст. 1132 ЦК України). При цьому вкладом у спільну діяльність можуть бути не тільки грошові кошти чи інше майно, але й професійні та інші знання, навички та вміння, ділова репутація та ділові зв'язки. За загальним правилом внесене учасниками майно, а також вироблена за результатами спільної діяльності продукція та / або одержані від неї доходи, мають режим спільної часткової власності учасників (ст. 1134 ЦК України). Означене правило може коригуватися або на законодавчому рівні (спеціальними положеннями чинного законодавства) або на рівні договірного регулювання. Законодавець фактично виходить з можливості включення до договору простого товариства застереження про непоширення режиму спільної часткової власності на вклад учасника у вигляді нерухомого майна та / або речового права на нього. У межах спільної діяльності, що опосередковує договір простого товариства, можливі три моделі ведення спільних справ учасників: кожним учасником від імені всіх учасників; окремими учасниками; спільно всіма учасниками. При цьому, межі відповідальності учасників простого товариства залежать від виду спільної діяльності (як підприємницького чи не пов'язаного із його здійсненням) [5; Ст. 356].

Співробітництво у сфері господарювання об'єктивується не тільки через спільну діяльність, але й в інших формах взаємодії учасників господарських відносин. Як *ситуативне співробітництво можна схарактеризувати переговорну форму взаємодії потенційних договірних контрагентів, спрямо-*

вану на конкретний (обмежений у часі) результат – досягнення згоди за усіма істотними умовами майбутнього договору. Означена взаємодія може опосередковуватися угодами про наміри, які встановлюють процедури ведення переговорів, строки, протягом яких вони мають бути розпочаті та закінчені, проміжний результат (якщо сторонам не вдалося досягти остаточної домовленості щодо всіх істотних умов) і т. ін., однак не породжують для їх учасників юридичні наслідки (є «джентельменськими угодами»).

Співробітництво учасників господарських відносин може об'єктуватися також через встановлення загальних умов та принципів їх тривалої договірної взаємодії, без ознак спільної діяльності. Варто зазначити, що сама наявність тривалих договірних зв'язків між суб'єктами господарського права не перетворює їх на учасників спільної діяльності. Остання характеризується інтегрованістю цілей її учасників (спрямованістю на досягнення спільного результату), тоді як договірні контрагенти зберігають автономність своїх інтересів та цілей.

Договір, що встановлює ключові засади (стандарт) співробітництва договірних контрагентів, їх взаємодію протягом тривалого часу, а в низці випадків й механізм укладення майбутніх поточних договорів, на доктринальному рівні отримав назву генерального (рамкового) договору. Незважаючи на широке використання у сфері господарювання означеної договірної конструкції, загальні положення щодо неї так й не отримали законодавчої формалізації. Функціональним призначенням *генерального договору є структурування (моделювання) майбутніх договірних відносин, кожен учасник яких переслідує власну мету / цілі.* Генеральний договір має безпосередній функціональний взаємозв'язок з поточними договорами, та набуває практичного значення лише у зв'язку з їх укладенням, тобто виконує щодо них регулятивну (техніко-координаційну) функцію. Генеральний договір використовується для систематизації та уніфікації умов майбутніх (поточних) договорів між тими самими сторонами, з метою спрощення та стандартизації їх майбутньої договірної співпраці. Умови рамкового договору фактично поширюють свою дію на поточні господарські операції, які заплановано у межах тривалого договірного співробітництва сторін [12; с. 132–140].

Термін «співробітництво» може відображати не тільки форму господарсько-виробничої, але й господарсько-організаційної взаємодії, у тому числі за участю суб'єктів владних організаційно-господарських повноважень, з метою досягнення економічних, організаційних, у тому числі організаційно-управлінських та інших ефектів. Так, на договірних засадах здійснюється співробітництво територіаль-

них громад, з метою забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень. Співробітництво територіальних громад може здійснюється в одній із форм, передбачених ст. 4 ЗУ «Про співробітництво територіальних громад», або поєднувати елементи кількох форм. Саме договори про співробітництво територіальних громад визначають форму співробітництва між ними (поєднання кількох форм співробітництва), зобов'язання та відповідальність суб'єктів співробітництва, джерела та обсяги його фінансування [13; Ст. 1167]. *Законодавець, як нам вбачається, цілком ґрунтовно використовує назву «договір про співробітництво територіальних громад» як узагальнюючу (без конкретизації предмета даного договору), якою об'єднує різні види договірної співробітництва територіальних громад, пов'язаного з координацією їхніх дій щодо спільного фінансування, заснування господарських організацій, делегування завдань з передачею ресурсів та ін. в межах реалізації спільних економічних ініціатив.*

Прикладом інституційного співробітництва організаційно-управлінського характеру у сфері господарювання є співробітництво зі здійснення спільного нагляду на консолідованій основі за фінансовими групами. Метою такого співробітництва є забезпечення прозорості контролю над структурою власності та внутрішніми операціями фінансових груп, виявлення можливих ризиків та їх нейтралізація. У межах співробітництва відповідальна особа надає Регулятору (НБУ або НКЦПФР) консолідовану звітність, інформацію про структуру власності, пов'язаних осіб, операційні ризики та інші дані, координує учасників фінансової групи, інформує Регулятора про впровадження його рекомендацій тощо, тоді як Регулятор надає відповіді, рекомендації, зауваження щодо якості звітності та ризиків, проводить наради, консультації або перевірки за участю відповідальної особи тощо [14; Ст. 747].

Важливою формою співробітництва у сфері господарювання, яке відображає найбільш сталу та глибоку форму взаємодії її учасників, засновану на їх юридичній рівності та координації інтересів, чіткому розподілі їхніх прав та обов'язків, виробничих ресурсів, та переслідує довгостроковості стратегічні цілі, є *партнерство*. *Партнерські відносини є більш системними, структурованими та деталізованими, ніж співробітництво у формі спільної діяльності.* Маємо зазначити, що законодавець використовує термін «партнерство» саме у контексті взаємодії публічних та приватних партнерів, та не застосовує його для позначення такої взаємодії за участю ви-

ключно суб'єктів приватного сектору економіки. Відповідно до чинного законодавства України публічно-приватним партнерством (далі – ППП) є співробітництво між публічним та приватним партнерами, що здійснюється на основі договору та відповідає ознакам публічно-приватного партнерства, визначеним ст. 3 ЗУ «Про публічно-приватне партнерство» [15; Ст. 192]. Публічно-приватне партнерство характеризується обопільним інтересом публічного і приватного партнерів та перевагами, які отримує кожний з них. Для публічного партнера – це фінансові, соціально-економічні та політичні переваги, тоді як для приватного бізнесу означені переваги полягають у збільшенні його прибутковості в період дії проекту, довгостроковому користуванні державними активами та отриманні заходів державної підтримки тощо. Публічно-приватне партнерство забезпечує реалізацію як міжнародних та національних, так і локальних, але завжди суспільно значущих проєктів в широкому спектрі сфер діяльності [16, с. 161-162]. До речі, раніше чинний ЗУ «Про державно-приватне партнерство» прямо перелічував перелік договірних форм такого партнерства, серед яких визначав й договір про спільну діяльність. Наразі законодавець відмовився від формального переліку договірних моделей публічно-приватного партнерства, а використовує універсальну категорію «договір публічно-приватного партнерства», що дозволяє комбінувати елементи різних видів договорів (без формальної прив'язки до їх назв) та адаптувати їх до конкретних спільних проєктів, з урахуванням сутнісних ознак самого ППП. Відповідно до ст. 5 чинного ЗУ «Про публічно-приватне партнерство» у рамках здійснення ППП можуть укладатися: концесійний договір та договір ППП, що не є концесійним договором. Договір публічно-приватного партнерства законодавець визначає як договір між публічним партнером та приватним партнером, який передбачає взяття та виконання приватним партнером перед публічним партнером обов'язку щодо фінансування (повного або часткового), створення та/або будівництва (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт, технічне переоснащення) і технічного обслуговування об'єкта ППП, з передачею або без передачі приватному партнеру права на управління та/або експлуатацію об'єкта ППП та/або права на надання суспільно значущих послуг, у порядку та на умовах, визначених таким договором [15; Ст. 192]. Договір про публічно-приватне партнерство завжди виступає як основна (системоутворювальна), а не допоміжна договірна форма організації співробітництва учасників господарських відносин. Утім, окрім означеного договору додатково може укладатись низка договорів-сателітів, які доповнюють / конкретизують саму модель публічно-приватного

партнерства. Приміром, якщо у договорі ППП на стороні приватного партнера виступають декілька осіб, відносини між ними та порядок визначення приватного партнера для представництва інтересів інших приватних партнерів, зокрема у відносинах з публічним партнером, може визначати договір про спільну діяльність. Крім того, між приватним партнером та кредитором (кредиторами) чи його (їхніми) представниками може укладатися договір про фінансування проекту публічно-приватного партнерства тощо.

Законодавець не оперує терміном «партнерство» для позначення тривалої взаємодії виключно між суб'єктами приватного сектору економіки шляхом об'єднання їхніх ініціатив і виробничих ресурсів (фінансових, технологічних, інтелектуальних тощо) з метою реалізації їх спільних ініціатив, що узгоджується з публічними потребами. Разом із тим, приватне партнерство виходить за межі звичайної договірної взаємодії його учасників, та завжди орієнтоване на створення стійких взаємовигідних зв'язків між ними (здатне принести його сторонам більш переваг, ніж кожна з них мала можливість досягти по одинці), задля реалізації спільних ініціатив, що фактично трансформуються у стратегічні цілі. Означені спільні ініціативи можуть бути спрямовані на розвиток економічної конкуренції (приміром, виробництво конкурентоздатних товарів, що мають суттєво вищі техніко-економічні показники порівняно з іншим аналогічним товаром, представленим на відповідному ринковому сегменті); технологічного прогресу та інноваційного розвитку, цифровізації виробництва (впровадження цифрових технологій у різні етапи виробничого процесу задля підвищення його ефективності, якості продукції та зниження витрат та ін.) та його екологізації (зміні підходів до господарської діяльності на користь сталого розвитку) шляхом впровадження екологічно безпечних, ресурсозберігаючих, маловідходних і енергоефективних технологій у виробництво і т. п. Приватне партнерство відрізняється від спільної діяльності не стільки довгостроковим характером взаємодії, скільки поглибленою інтеграцією бізнес-процесів, плануванням та орієнтацією на реалізацію стратегічних цілей партнерів. *У межах господарського обороту приватне партнерство об'єктивується як функціонально-структурний елемент правового режиму господарювання, що на договірних засадах окреслює межі господарських ініціатив партнерів шляхом визначення допустимих моделей їх поведінки та впливає на спосіб реалізації їхніх прав і обов'язків в цій царині.* Кожній моделі партнерських відносин притаманний свій обсяг і характер прав та обов'язків їх учасників, пов'язаних із координацією їх виробничих та / або організаційних, управлінських процесів,

прийняття спільних рішень, різна конфігурація розподілу ризиків, доходів та інших результатів партнерської взаємодії тощо. Вбачається, що саме як спеціальну (договірну) форму приватного партнерства у сфері господарювання варто розглядати договір комерційної концесії, який не тільки поєднує інтереси вже досвідчених та успішних на певному ринковому сегменті суб'єктів господарювання та «новачків», але й одночасно дозволяє ефективно масштабувати бізнес (сприяє поширенню сучасних бізнес-практик), створювати умови для розвитку малого та середнього підприємництва, забезпечувати нові робочі місця, сприяти розвитку регіонів, забезпечувати економічне зростання в цілому. Предметом договору комерційної концесії, згідно до ст. 1116 ЦК України, є право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації [5; Ст. 356]. У межах формату комерційної концесії законодавець окреслює стандартні обов'язки для правоволодільця (ст. 1120 ЦК України) та для користувача (ст. 1121 ЦК України), та визначає можливість включення до змісту такого договору особливих умов (ст. 1122 ЦК України), якщо інше не встановлено його сторонами. Комерційна концесія, як форма партнерства, має свої переваги для обох партнерів: для правоволодільця - розширення ринку збуту без значних капіталовкладень, підвищення пізнаваності бренду, додатковий дохід у вигляді роялті та вступних платежів); для користувача - доступ до перевіреної бізнес-моделі, зменшення підприємницьких ризиків, підтримка з боку правоволодільця (навчання, маркетинг, стандарти якості). Комерційна концесія набула поширення у сферах торгівлі (супермаркети, мережі магазинів), громадського харчування (ресторани, кав'ярні), ринку послуг та готельного бізнесу тощо.

У кризових умовах приватне партнерство здатне виступати інструментом стратегічної стабілізації бізнесу, що дозволяє створювати механізми взаємної підтримки між партнерами за рахунок довгострокового планування їх виробничих процесів, логістики та потенційно можливого фінансового забезпечення тощо. Означена форма співпраці підвищує стійкість приватного сектору економіки до зовнішніх чинників та дозволяє його адаптувати до нових умов господарювання й мінімізувати ризики втрати конкурентних позицій на ринку. Одним із яскравих прикладів стратегічного партнерства в Україні є співпраця української енергетичної компанії DTEK із британським енергетичним стартапом Octopus Energy Group. Метою такої ініціативи є залучення близько €100 млн інвестицій для фінансування до 100 проектів сонячної енергетики та батарейних систем протягом на-

ступних трьох років, що має сприяти підвищенню енергетичної стійкості країни, зниженню залежності від централізованих джерел електроенергії та зменшенню витрат для бізнесу в умовах частих відключень і пошкоджень енергетичної інфраструктури через воєнні дії. Проєкт, який реалізується у межах даного партнерства, має назву «Resilient Independent Solar Energy» (RISE) та передбачає реалізацію масштабної програми зі встановлення дахових сонячних електростанцій і систем накопичення енергії на підприємствах, об'єктах малого бізнесу та державних установах по всій Україні [17]. Проєкт не лише поєднує інвестиції та інноваційні технології, зокрема штучний інтелект для управління енергетичними системами, але й створює платформу для довгострокового співробітництва між українським та міжнародним бізнесом у сфері енергетичної безпеки й відновлення.

Від приватного партнерства варто відрізнити іншу форму співробітництва – *колаборацію*. Остання є більш гнучкою, як правило, ситуативною та нетривалою формою взаємодії суб'єктів співробітництва, що має обмежений час реалізації та спрямованість на досягнення спільного локалізованого результату, поза межами системного співробітництва. Колаборація може обмежуватися створенням нового продукту або дизайну, стилю, ребрендуванням, іміджевою підтримкою та/або проведенням спільних маркетингових чи рекламних заходів суб'єктів взаємодії, й не створює глибоких інтеграцій між ними. На даний час такий формат взаємодії набув поширення у креативних та інноваційних індустріях, зокрема фешен-індустрії: Бренд + Бренд (Adidas x Gucci, Supreme x Louis Vuitton); Бренд + Дизайнер (H&M x Balmain, Uniqlo x Jil Sander); Бренд + Інфлюенсер (Beyoncé x Adidas (Ivy Park), Kanye West x Gap (Yeezy)). Чинне законодавство не містить визначення колаборації, як форми вузькофункціональної (ситуативної) співпраці суб'єктів господарювання, та договору про її здійснення. Колаборація не формує правового режиму спільного господарювання, а договір, який її опосередковує, має локалізовану мету у вигляді виконання окремого господарського завдання та / або створення конкретного результату (продукту, заходу і т. ін.), після досягнення якого означена договірна взаємодія припиняється. Утім, якщо взаємодія суб'єктів співробітництва виходить за межі разового проєкту, передбачає глибшу інтеграцію технологічних чи інвестиційних ресурсів задля реалізації довгострокових економічно та / або соціально значущих цілей, відбувається її трансформація у партнерство. Прикладом саме такого співробітництва є Project Jacquard між Levi's (виробником джинсового одягу) та Google ATAP (підрозділом, який розробляє інноваційні технології). У межах Project Jacquard створено «розум-

ний» одяг («розумну» джинсову куртку), що здатний керувати смартфоном за допомогою жестів. У тканину такої куртки вшиті провідні нитки, що реагують на дотики та жести, та дозволяють приймати дзвінки, переглядати електронну пошту, перевіряти навігацію тощо [18]. Метою означеного співробітництва є не тільки популяризація проєктів Google, оновлення бренду Levi's та розширення ринків збуту за рахунок технологічно орієнтованої аудиторії, але й інтеграція технології у повсякденне життя та переосмислення функції одягу, що забезпечує взаємодію із цифровим світом. Іншим прикладом є співробітництво відомого бренду Stella McCartney з міжнародною організацією «Parley for the Oceans», що створено для боротьби із забрудненням океанів. Результатом такого співробітництва є спільне виробництво одягу з переробленого пластику, виловленого з океану (створення кросівок, купальників, спортивного одягу з екологічних матеріалів), а його цілями: підтримка кампаній проти мікропластику, надмірного споживання та fast fashion, зменшення впливу моди на довкілля; зокрема боротьба з пластиковим забрудненням, викидами CO₂ та надмірним споживанням ресурсів; популяризація усвідомленого споживання (освітня місія); підтримка циркулярної економіки (повторне використання ресурсів замість створення нових); позиціонування репутації бренду Stella McCartney як соціально відповідального (лідера “зеленої” моди) [19].

Вбачається, що відсутність законодавчої регламентації загальних положень про генеральну угоду (договір), договори про приватне партнерство, про колаборацію тощо, призводить до фрагментарності договірного забезпечення різних форм співробітництва у сфері господарювання, невизначеності правового статусу їх учасників та «довільного» моделювання ними договірних взаємозв'язків або їх «підлаштування» під класичну договірну конструкцію про спільну діяльність, без врахування специфіки вищезначених форм взаємодії.

Висновки. Співробітництво у сфері господарювання охоплює будь-які форми координації та взаємодії між учасниками господарських відносин як з метою реалізації їхніх обопільних інтересів, досягнення спільних цілей, так й інтересів і цілей кожного окремо визначеного суб'єкта співробітництва. Це можуть бути як партнерські стосунки, пов'язані із участю у спільних проєктах та / або їх спільному фінансуванні, так й співробітництво щодо створення господарських організацій чи їх об'єднань, або співпраця з метою оптимізації управлінських / наглядових функцій у сфері господарювання чи ситуативне переговорне співробітництво тощо. Договори, що у межах господарського обороту урегульовують співробітництво його учасників, мають різне функ-

ціональне призначення та різне змістове наповнення, а окремі з них залишаються nepoименованими. Вибір тієї чи іншої договірної конструкції залежить від низки чинників, зокрема: характеру та тривалості взаємодії між його учасниками; мети співробітництва та способу координації дій в його межах; наявності та правового режиму внесків (спільних інвестиційних ресурсів); форми вияву результатів співробітництва; характеру розподілу ризиків, функцій і відповідальності між учасниками співробітництва.

Подальші наукові розвідки співробітництва у сфері господарювання потрібно спрямувати на розробку теоретичних підвалин його договірної забезпечення. З метою уніфікації договірної практики та адаптації чинного законодавства до сучасних економічних реалій, вбачається актуальним законодавче закріплення договорів про приватне партнерство, про колаборацію, генерального договору як самостійних видів договорів, що опосередковують співробітництво у сфері господарювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Резнікова В. В. Правове регулювання спільної господарської діяльності в Україні : навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 280 с.
2. Гарібадзе М. Р. Особливості цивільно-правового регулювання спільної діяльності. *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 62–67. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.3.9>
3. Блажівська О. Є. Договір про спільну діяльність: автореф. канд. юрид. наук. спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». Київ, 2007. 19 с.
4. Гуцуляк В. К. Класифікація договорів про спільну діяльність. *Нове українське право*. 2023. Вип. 3. С. 16–21. <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.3.2>
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
6. Про акціонерні товариства: Закон України від 27 липня 2022 р. № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>
7. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 р. № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
8. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16 липня 1999 р. № 991-XIV (в ред. ЗУ № 3333-IV від 12.01.2006). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text>
9. Резнікова В. В. Договір про спільну господарську діяльність: поняття, ознаки та види. *Економіка та право*. 2013. № 2. С. 35–39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есрр_2013_2_8
10. Лучко М. Р., Шестерняк М. М. Спільна діяльність: правове забезпечення, облік та оподаткування : навчальний посібник. Тернопіль: ТАЙП, 2009. 126 с. URL: <http://hdl.handle.net/316497/653>
11. Куришко Л.А., Нонік В.В. Нормативне регулювання спільної діяльності в умовах ринку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2017. Вип. 1 (36). С. 64–87. [https://doi.org/10.26642/pbo-2017-1\(36\)-64-87](https://doi.org/10.26642/pbo-2017-1(36)-64-87)
12. Мілаш В.С. Рамковий (генеральний) договір у сфері господарювання. *Вісник академії правових наук України*. 2011. Вип. 2 (65). С. 132–140. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ea734fc8-5b1d-44d1-9d2f-6970aa81e76c/content>
13. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня 2014 р. № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>.
14. Положення про порядок нагляду на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами, затв. Постановою Правління Національного банку України від 29.12.2023 № 202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0202500-23#n39>
15. Про публічно-приватне партнерство: Закон України від 19 червня 2025 р. № 4510-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20#Text>
16. Мазалова А. О. Публічно-приватне партнерство в сучасних економічних умовах (господарсько-правовий аспект): монографія. Харків: Право, 2021. 183 с.
17. Powering Ukraine DTEK and Octopus energy group launch rise initiative to boost energy resilience. *DTEK*. URL: <https://dtek.com/en/media-center/news/powering-ukraine-dtek-and-octopus-energy-group-launch-rise-initiative-to-boost-energy-resilience>
18. Карпусь В. Levi's випустила две куртки на базе технологии Google Project Jacquard, которая позволяет управлять смартфоном через сенсор на манжете. *ИТС.ua*. 01.10.2019. URL: <https://itc.ua/news/levis-vypustila-dve-kurtki-na-baze-tehnologii-google-project-jacquard-kotoraya-pozvolyaet-upravlyat-smartfonom-cherez-sensor-na-manzhete/>

19. Океанический мусор станет материалом для коллекции Stella McCartney. *FW-Daily*. URL: <https://fw-daily.com/oceanicheskiy-musor-stanet-materialom-dlya-kollektsii-stella-mccartney/>

REFERENCES

1. Reznikova, V.V. (2007). *Legal regulation of joint economic activity in Ukraine*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
2. Haribadze, M.R. (2020). Features of civil law regulation of joint activity. *Pravo i suspilstvo*, 3, 62–67. Retrieved from <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.3.9> [in Ukrainian].
3. Blazhivska, O.Ye. (2007). *Joint activity agreement*. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
4. Hutsuliak, V.K. (2023). *Classification of joint activity agreements*. *Nove ukrainske pravo*, 3, 16–21. Retrieved from <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.3.2> [in Ukrainian].
5. Verkhovna Rada of Ukraine. (2003, January 16). *Civil Code of Ukraine* (Law No. 435-IV). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].
6. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022, July 27). *On Joint Stock Companies* (Law No. 2465-IX). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text> [in Ukrainian].
7. Verkhovna Rada of Ukraine. (2018, February 6). *On Limited and Additional Liability Companies* (Law No. 2275-VIII). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> [in Ukrainian].
8. Verkhovna Rada of Ukraine. (1999, July 16). *On the special regime of innovative activity of technology parks* (Law No. 991-XIV). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14#Text> [in Ukrainian].
9. Reznikova, V.V. (2013). *Joint economic activity agreement: concept, features and types*. *Ekonomika ta pravo*, 2, 35–39. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpr_2013_2_8 [in Ukrainian].
10. Luchko, M.R., & Shesterniak, M.M. (2009). *Joint activity: legal support, accounting and taxation*. Ternopil: TAIP. Retrieved from <http://hdl.handle.net/316497/653> [in Ukrainian].
11. Kuryshko, L.A., & Nonik, V.V. (2017). Regulatory framework of joint activity under market conditions. *Problemy teorii ta metodologii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, 1 (36), 64–87. [https://doi.org/10.26642/pbo-2017-1\(36\)-64-87](https://doi.org/10.26642/pbo-2017-1(36)-64-87) [in Ukrainian].
12. Milash, V.S. (2011). Framework (general) agreement in the sphere of economic activity. *Visnyk akademii pravovykh nauk Ukrainy*, 2 (65), 132–140. Retrieved from <https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ea734fc8-5b1d-44d1-9d2f-6970aa81e76c/content> [in Ukrainian].
13. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014, June 17). *On cooperation of territorial communities* (Law No. 1508-VII). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> [in Ukrainian].
14. National Bank of Ukraine. (2023, December 29). *Regulation on the procedure for supervision on a consolidated basis of non-banking financial groups* (Resolution No. 202). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0202500-23#n39> [in Ukrainian].
15. Verkhovna Rada of Ukraine. (2025, June 19). *On public-private partnership* (Law No. 4510-IX). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4510-20#Text> [in Ukrainian].
16. Mazalova, A.O. (2021). *Public-private partnership in modern economic conditions (economic and legal aspect)*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
17. DTEK. *Powering Ukraine: DTEK and Octopus Energy Group launch RISE initiative to boost energy resilience*. Retrieved from <https://dtek.com/en/media-center/news/powering-ukraine-dtek-and-octopus-energy-group-launch-rise-initiative-to-boost-energy-resilience>
18. Karpus, V. (2019, October 1). *Levi's released two jackets based on Google Project Jacquard technology allowing smartphone control via a cuff sensor*. ITC.ua. Retrieved from <https://itc.ua/news/levis-vypustila-dve-kurtki-na-bazetehnologii-google-project-jacquard-kotoraya-pozvolyaet-upravlyat-smartfonom-cherez-sensor-na-manzhete/> [in Russian].
19. FW-Daily. *Ocean plastic waste will become material for a Stella McCartney collection*. Retrieved from <https://fw-daily.com/oceanicheskiy-musor-stanet-materialom-dlya-kollektsii-stella-mccartney/> [in Russian].

VIKTORIYA MILASH

Doctor of law, Professor, Department of Economic Law
of Yaroslav Mudryi National Law University

JOINT ACTIVITIES, PARTNERSHIPS AND OTHER FORMS OF COOPERATION IN THE ECONOMY: CONTRACTUAL AND LEGAL FOUNDATIONS

Problem setting. In the context of transformation of economic processes, complication of the market environment and strengthening of crisis factors in the economic system of Ukraine, cooperation in the field of management acquires special importance. The latter reflects a complex system of property, organizational, including organizational and managerial relations between participants in economic relations. The multidimensionality of the concept of “cooperation” necessitates the delimitation of its forms, clarification of the categorical apparatus and determination of the functional purpose of the corresponding contractual structures in the system of economic and legal regulation of various forms of interaction of economic law subjects. At both the legislative and theoretical levels, a holistic approach to the general concept of cooperation in the field of management and the system of its contractual and legal support has not yet been formed, which necessitates their doctrinal understanding.

Analysis of recent researches and publications. Certain aspects of the legal regulation of joint activities and their contractual support are the subject of scientific works by a number of domestic scholars and lawyers, among whom it is worth noting: O. E. Blazhivska, M. R. Garibadze, V. K. Gutsulyak, Yu. A. Dmytrieva, V. M. Kossak, I. I. Kylymnyk, O. A. Pidoprihora, S. Yu. Pogulyaev, V. V. Reznikov, O. E. Kharitonov, K. V. Shaperenkov, G. V. Yurovska, Yu. M. Yurkevich and others. At the same time, general issues of cooperation and the delimitation of its forms in the field of management, as a necessary basis for the specialization of contractual structures related to their regulation, remain insufficiently studied. As a result, the fragmentation of legal regulation of cooperation within the framework of economic turnover complicates its proper contractual registration, which necessitates the theoretical understanding of the functional purpose of the relevant agreements.

Purpose of the research is to analyze the legal nature of cooperation and its forms in the field of business, the nature of their relationship, as well as the corresponding contractual models of their implementation.

Article’s main body. The article is devoted to important aspects of legal regulation of joint activities, partnerships and other forms of cooperation in the economic sphere. As situational cooperation, the author defines a negotiating form of interaction of potential contractual counterparties, aimed at a specific (time-limited) result - reaching an agreement on all essential conditions of the future contract. The term “cooperation”, in the opinion of the author of the article, reflects not only the form of economic and production, but also economic and organizational interaction, including with the participation of subjects of power organizational and economic powers, in order to achieve economic, organizational, including organizational and managerial and other effects. Cooperation of territorial communities is given as an example of such interaction. The conclusion is made about the need for further development of contractual support for cooperation in the economic sphere. Special attention is paid to the substantive component of the founding agreement, simple partnership agreement, joint activity agreement, general agreement, partnership agreement, collaboration agreement.

Conclusions and prospects for development. Cooperation in the field of business covers any forms of coordination and interaction between subjects of cooperation both for the purpose of realizing their mutual interests, achieving common goals and / or interests and goals of each separately defined subject of cooperation. This can be both partnership relations and the creation of economic organizations or their associations within the framework of joint activities, or cooperation to optimize management / supervisory functions in the field of business or situational negotiation cooperation, etc. The practical significance of the distinction between forms of cooperation in the field of business is primarily associated with the choice of specific contractual structures that have different functional purpose and content. In order to unify contractual practice and adapt current legislation to modern economic realities, it is considered relevant to legislatively enshrine private partnership agreements, collaboration agreements, and general agreements as independent types of agreements that mediate various forms of cooperation in the field of business.

Key words: cooperation, joint activity, partnership, collaboration, founding agreement, simple partnership agreement, joint activity agreement, general agreement, partnership agreement (private partnership, public-private partnership).

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Мілаш В. С. Спільна діяльність, партнерство та інші форми співробітництва у сфері господарювання: договірно-правові підвалини. *Право та інновації*. 2026. № 1 (53). С. 7–16. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-1\(53\)-1](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-1(53)-1).

Дата подання автором: 26.02.2026

Дата прийняття після рецензування: 12.03.2026

Дата опублікування: 29.04.2026